

КУЛЬТУРА МАСОВИХ СВЯТ ТА УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В 1930-Х РОКАХ

У статті аналізується зміст і функції радянської культури масових свят доби тоталітаризму та їх вплив на українське суспільство 1930-х років.

Ключові слова: тоталітаризм, радянські масові свята, культура святкування, символіка свята, радянська обрядовість.

Попри те, що свято часто протиставляється повсякденності у якості відпочинку від буденного існування, перерви в ньому, неможливо не помітити того факту, що у тоталітарному суспільстві свята виконують більш широкі завдання. Свято протистоїть, але водночас і співіснує з повсякденністю. Особливістю тоталітарного свята було те, що воно виступало ніби справжньою формою самого життя, яку не просто розігрували, а якою жили майже по-справжньому. Воно конструювало той вигаданий світ, який начебто існував у Радянському Союзі. Тому неможливо розглядати історію радянської повсякденності у відриві від святкової культури тоталітаризму.

Свята структурують життя людини, супроводжуючи від початку до кінця життя, вони відіграють важливу роль у процесі її інтеграції в соціум. Утверджуючи соціальні порядки, норми, художні та етичні ідеали, свято, таким чином, прилучає суспільство до традиції¹. І ця властивість свята повною мірою була використана в період 1930-х рр., коли свята стали одним з найважливіших елементів офіційної культури. Елементом настільки важливим, що їх підготовка та проведення вважалися однією з першочергових справ, і міцно зайняли своє місце серед таких питань черги денної, як хлібозаготівлі, будівництво нових об'єктів промисловості, колективізація тощо всіх партійних та радянських органів від сільради до ЦК.

Радянська історіографія не дуже активно займалася дослідженням історичного аспекту створення і функціонування радянських свят. Частіше зустрічалися роботи пропагандистського, методичного або художньо-аналітичного характеру, в яких аналізувався феномен свята як соціального явища, визначалась його роль в розвитку радянської культури та мистецтва². Сьогодні російські вчені досить плідно

вивчають святкову культуру на регіональному рівні³. Серед сучасних закордонних дослідників необхідно назвати німецького історика М. Рольфа, чия робота “Радянські масові свята” нещодавно побачила світ російською мовою⁴. В ній автор простежив процес створення в Радянському Союзі “червоного календаря” та формування специфічної культури масових свят, за допомогою яких диктатура прищеплювала суспільству свої ідеологічні та культурні стандарти. М. Рольфу зразком у підготовці та проведенні свят слугувала Москва, з якою він порівнює святкування у провінції — Воронежі, Новосибірську та Кемерові, архівами яких автор користувався. Святкова ж культура українського суспільства тільки починає потрапляти у поле зору українських істориків⁵, її розвиток у період становлення тоталітаризму є проблемою маловивченою, тому науково актуальною. Отже, предмет нашого дослідження — тоталітарна культура святкування. Мета дослідження — визначити функції та змістовне навантаження масових свят, з'ясувати характер їхнього впливу на українське суспільство 1930-х рр.

Збагнувши, що свято — вельми ефективний засіб впливу на громадську думку, уряд одразу почав запроваджувати нові “радянські” свята, які стали обов'язковими по всій країні. Вже в перші роки радянської влади починають святкувати 12 березня — день повалення самодержавства, 18 березня — День Паризької комуни, 1–2 травня — День Інтернаціоналу, 7–8 листопада — роковини пролетарської революції та ін.⁶. Поруч з упровадженням нових свят правляча партія поступово починає ідеологічну роботу щодо витіснення з життя старих дореволюційних, причому характерно, що не лише імперських, що було б логічним, а й суто народних — а це вже символізувало повний розрив з усіма традиціями.

У деяких випадках держава робила це директивно, а інколи — у відповідь на “прохання трудящих”⁷. У 1930 р. всі 12 Великих релігійних свят були виключені з календарів.

Зрозуміло, що створити нові свята — було лише половиною справи. Свято — це урочисте відзначення знаменних подій, яке включає розважальні елементи та деякі обрядові дії. Тому важливим моментом, що дозволяв максимально використати ці свята у пропагандистських цілях, була трансформація самої форми святкування, витворення відповідного ритуалу, який набув би уніфікованого характеру. Ритуал покликаний стабілізувати суспільство. Всі, хто бере в ньому участь, змушені виконувати свою роль. При цьому важливу роль відіграє знаково-символічна система свята. Символічний простір охоплює всю сукупність ідей, понять, що втілені в словах або інших невербальних знаках, яка містить коди масового сприйняття, реакції та поведінки. Ця сукупність не випадковий набір елементів, вона має певну структуру, свої площини змістів. Завдяки певним символам людина могла ідентифікувати себе з певною групою, що народжувало почуття або захищеності та згуртованості (у соціально адаптованих, конформних громадян), або невпевненості та страху з бажанням інтегруватися (у маргінальних верств суспільства). Символіка радянських свят мала бути зрозумілою і прозорою. Виробники нової культури свята хотіли донести символічними засобами певний меседж до своєї цільової аудиторії.

Радянські ритуали конструювали радянський соціум, впорядковували його, демонстрували нові цінності. А. Луначарський у праці, присвяченій святам, визначив, що “справжнє свято повинно бути організованим”, “народні свята повинні поділятися на два акти, що істотно різняться один від одного. На масовий виступ, ...який передбачає рух мас з передмістя у напрямку єдиного центру, ...де здійснюється якась центральна дія типу піднесеної символічної церемонії. Другий акт — є свято більш інтимного характеру або у зачинених приміщеннях, оскільки кожне приміщення повинно перетворитись у своєрідне революційне кабаре, або у відкритих: на платформах, вантажівках, бочках тощо”, “масам треба надати максимум радощів, музики, видовищ, веселощів”⁸.

В УРСР діяла ціла низка органів, що розробляли сценарії та програми конкретних

свят у відповідності до настанов центру. На рівні республіки цим займалися, в першу чергу, ВУЦВК, ЦК ЛКСМУ та ЦК КП(б)У, та їхні відділи агітації та пропаганди. Для підготовки до свят постановами Президії ВУЦВК створювались спеціальні Центральні урядові комісії, на місцях діяли обласні, міські, районні та заводські⁹. Центральні комісії збирались впродовж місяця (а іноді й двох) напередодні свята, затверджували програми, виносили спеціальні ухвали про проведення заходу, які містили рекомендації у формі наказу про елементи святкування¹⁰. Головами комісій зазвичай були представники ВУЦВК Г. Петровський або Ю. Войцехівський, членами в різні роки заступник голови РНК І. Шелехес, Секретар ЦК ЛКСМУ С. Андреев, Секретар ЦК КП(б)У М. Попов, завідувач Агітпропу А. Хвиля (після 1933 р. ще й як представник НКО), завідувач відділу піонерів ЦК ЛКСМУ Г. Фурман, голови Харківського (до 1934 р.) або Київського обкомів КП(б)У, ЛКСМУ, представники ВУРПС, ТСО-Авіахіму, Іспарту, відділів народної освіти, ради фізкультури тощо¹¹. Реалізація святкових програм здійснювалася за участі органів влади всіх рівнів та різноманітних громадських організацій, представники яких були присутні під час всіх засідань Центральної комісії. Одним з головних організаторів свят на місцях були місцеві комітети ЛКСМУ. Так, у 1934 р. Київський Обком ЛКСМУ організував і провів низку великих демонстрацій — першотравневу, звільнення Києва від поляків, початок і кінець навчального року, МЮД, маневри. Комсомольські лідери організували спартакіаду, близько 10 зльотів авіамоделістів, МОДру тощо. Один з відповідальних за свята ватажків ЛКСМУ А. Вайшенкер написав у звіті на ім’я Секретаря ЦК КП(б)У, що під час підготовки “ми... працювали як прокляті з 6, 7, 8 години ранку і цілу ніч”¹². Отже, підготовка до свят вважалась політичним завданням першочергової ваги, за яке перед центром відповідав ЦК КП(б)У і Уряд республіки.

Квінтесенцією тоталітарного свята сталінської доби, яке мало найефективніший вплив на суспільство, можна вважати масові демонстрації середини 1930-х рр. — грандіозні багатотисячні марші з портретами “вождів” перед трибунами, де привітно посміхались ті самі “вожді”, що здавались такими близькими й майже рідними усім пролетарям країни. Сценарії таких свят почали розроблятися з

перших років радянської влади, вони включали загальні збори з обов'язковими доповідями, концертом, врочистим маршируванням містом. Одним з перших свят, відзначених новою владою, стало Перше травня. У 1918 р. в усіх контрольованих владою російських місцевостях відбулись багатолюдні мітинги, демонстрації, на яких виступали відомі більшовицькі лідери, робітники та військові. Вулиці та будинки міст і сіл були прикрашені прапорами, плакатами з революційними гаслами. У Москві в цей день з'явилась одна з перших радянських емблем “Серп и Молот”, що потім стала основою Державного герба СРСР¹³.

У 1930-х рр. свято Першотравня вже мало свою усталену форму святкування, свої атрибути і активно виконувало функцію пропаганди нового способу життя. Свято Першотравня мало безліч змістів і підтекстів, частина з яких були очевидними, підкресленими організаторами, частина — дещо прихованими, але не менш впливовими. Насамперед, зрозуміло, що це було інтернаціональне свято праці, наголос робився на солідарності з трудящими усього світу. Цю солідарність населенню пропонувалось висловити масштабно, глобально і пафосно — йдучи багатотисячними колонами одночасно по всьому простору радянської країни. “Розтягувалися ланки живих людських ланцюгів з широко розгорнутими крилами знамен, поспішали музиканти, діти-піонери, комсомолки в червоних хустинках, робітники, школярі, і всі вони швидко зливались у струнку рухливі колони..., — писав кореспондент Луганської обласної газети, описуючи “першотравнєве всесвітнє свято міжнародної солідарності, свято праці...” у 1929 р.¹⁴. Привітання від ЦК, ВУЦВК та Раднаркому у Луганську висловив Шліхтер, який у промові згадав про “тяжку боротьбу наших закордонних братів зі своїми гнобителями, про жертви, що надихають вірою в кінцеву перемогу¹⁵. Отже, це було і свято вшанування пам'яті жертв революційної боротьби у всьому світі: “Ми на зміну всі підємо, клятву здійснимо травневу”, — співали піонери, йдучи святковими вулицями міст¹⁶. Тема боротьби пролетарів усього світу лишалася весь час лейтмотивом свята. Розповіді про демонстрації робітників у капіталістичних країнах обов'язково супроводжували святкові матеріали у пресі¹⁷.

Не забували сценаристи свята й про демонстрацію успіхів радянського будівництва.

Перше травня оголошувалось “торжеством наших перемог та ...підсумків”¹⁸. З початку 1930-х рр. до теми успіхів додалось прославлення великого вождя. У 1934 р. травнева преса рясніла матеріалами про те, що: “На вулицях і майданах сіл і міст Радянського Союзу відзвучали першотравнєві рапорти всесвітньо-історичних успіхів єдиної в світі країни пролетарів. Велетенськими кроками, поборюючи всі труднощі, крокує наша країна до безкласового соціалістичного суспільства... багаточисленні колони трудящих СРСР демонстрували свою безмежну відданість більшовицькій партії та великому вождю товаришеві Сталіну”¹⁹.

Першотравень використовувався також і для пропаганди нових міфів про відчайдушну і одностайну революційну боротьбу українських трудящих проти царського режиму. У художній або документальній формі до населення доносились героїчні розповіді про недалеке минуле. Батько маленького Петрика, героя оповідання, вміщеного у травневому номері “Луганської правди” (1929 р.), розповідає сину з приводу свята про свою героїчну молодість, боротьбу з білогвардійцями, загибель матері від рук бандитів. Син слухає і обіцяє собі бути гідним батькової слави²⁰. З приводу свята преса публікувала також спогади старих більшовиків на кшталт оповідання робітника харківського заводу “Серп і молот” тов. Киянова “Як ми святкували перше травня”, в якому він розповів про те, як до революції робітники міста збирались таємно у лісі, з яким захопленням слухали Артема, яку симпатію мали до більшовиків²¹. Не менш популярною темою в другій половині 1930-х рр. стала причетність вождя до всіх знакових історичних подій доби революції. У травневому номері дитячого журналу “Піонерія” за 1939 р. на другій сторінці було вміщено нарис Я. Гримайла “Перше травня”, в якому розповідь про перше святкування супроводжувалась історією про Й. Сталіна, який у 1912 р. написав першотравнєву листівку²².

Під час святкування також плідно експлуатувався концепт “щасливого радянського дитинства” в контексті звеличення влади як захисника та кращого друга радянських дітей”. Описуючи чергове святкування у 1934 р., республіканська преса зазначала: “Безмежна любов до дітей з боку комуністичної партії та уряду. Ось Першотравень у Харкові. Де ще, крім нашої країни, можна побачити такі щас-

ліві, радісні обличчя багатотисячної дітвори, що в стрічках та квітах крокує пліч-о-пліч з батьком — господарем нашої країни. Ось урядова трибуна. Кращі керівники партії й уряду — т. т. Косіор, Постишев, Петровський, щільно оточені дітьми, розпитують їх про життя, про їхні потреби. Для дітей СРСР широко відкриті двері парків, стадіонів, театрів, кіно, майданчиків, таборів, санаторіїв...”²³. Завдання тиражування образу “вдячні владі щасливі українські діти на демонстрації” активно підхоплювалось на місцях. Вже наступного року напередодні травневого свята районний актив комсомолу Нікопольщини надіслав секретарю ЦК ЛКСМУ С. Андрееву листа з такою обіцянкою: “зобов’язуємося до 1 травня вивести колони своїх піонерзагонів усіх у галстуках з загоновими знаменами, ланковими прапорцями, горнами і барабанами²⁴. Дитячі колони на демонстрації лишалися обов’язковим атрибутом дійства весь час існування радянської влади.

Але, попри всю свою заангажованість і пропагандивність, Першотравень в уяві більшості пересічних громадян асоціювався із весною, радістю, теплом і світлом. Навіть серед аматорських віршів, що сотнями надходили до газет, серед плакатних фраз і гасел можна було зустріти щирі рядки, в яких скрізь труднощі доби пробивався весняний, бадьорий настрій:

Пускай на затылке
Обшарпана кепка,
Пускай у подружек
Затаскан платок,
Сегодня смеемся
Дружно и крепко...²⁵

Традиція “маївок”, що проводились на природі, давала можливість відпочити, зустрітися з друзями і побенкетувати “у складчину”. Ці теплі зустрічі додавали святу більше емоційності, затишності, що не могло не накласти свій відбиток на позитивне сприйняття як самого 1 травня, так і тих ідей, що завдяки йому доносила влада до населення республіки.

Але найбільш ідеологізованим було відзначення річниць Жовтневої революції. Урядові святкові комісії кожного року невпинно працювали, затверджуючи списки ударників і стахановців для нагородження, зміст доповідей на мітингах, святкові плакати, заслуховуючи звіти з підготовки місцевих комісій, беручи участь у розробці планів художнього

оформлення міст, культурно-розважальних програм для трудящих та формулюючи політично актуальні гасла²⁶. В результаті Жовтневі свята стали візитною карткою тоталітаризму, репрезентуючи всі основні міфи доби. Ось як описувала жовтневу демонстрацію в м. Сталіно місцева газета: “Біля Будинку Рад на трибунах стоять почесні гості. З різних районів Донбасу з’їхались знатні стахановці, ...лікарі, інженери. ...Демонстрація почалась. Попереду прапороносців повільно рухається панцирник із статуєю Леніна, оточеного озброєними робітником, матросом і солдатом. ... Йдуть колони Сталінського заводу ... з макетами домен, показниками успіхів. ...Робітники несуть великий макет Конституції, цифри, що демонструють підвищення заробітку, портрети Сталіна. ...Урочисто марширують школярі, за ними рухається Крейсер “Аврора”, виконаний юними техніками, ...на вантажівці портрет Д. Ібаррурі, інсценування захисту Мадрида... колонам не видно кінця! Понад 80 тис. трудящих дві години йшли вулицями міста, демонструючи свою відданість партії, свою любов до великого Сталіна”²⁷. Як бачимо, тут присутні всі актуальні на той момент символи часу, які пересічна людина мусила трактувати у відповідності до тієї системи координат, в якій вона існувала, правила цієї гри вона не вигадувала самостійно, їй вони давалися в готовому вигляді. “Знатні люди” — не керівники, а трудяги, правда не прості, а ті, що віддано працюють — маленька пересічна людина мала зрозуміти, що тільки від неї самої залежить, чи буде і вона колись в цих лавах. Озброєне оточення вождя натякає на тривожність ситуації, наявність у народі маси ворогів як внутрішніх, так і зовнішніх, породжує бажання захищати власні досягнення (які, очевидно, символізуються макетами домен, Конституцією і цифрами підвищення заробітку — для тих, хто ще не переконався, що стахановська нелюдська без відпочинку праця — єдиний шлях до нормального побутового існування. “Аврора” означала героїзацію недавнього історичного минулого, апеляцію до нового міфу про “Велику Жовтневу революцію” як початок Нової ери, новий відлік часу, що тепер поділявся на “до революції” і “після”. На додаток — обов’язкова тема надзвичайного радянського інтернаціоналізму — кон’юнктурне злободенне інсценування Громадянської війни в Іспанії — наші брати-іспанці б’ються за такий самий справедливий

лад, який ми побудували в себе. І над усім цим карнавалом підноситься фігура вождя, який незримо присутній, інакше, кому б демонстрували, за висловом кореспондента місцевої газети, “свою любов та відданість трудящі”.

Спираючись на єдину ідеологію, масові свята об’єднували всіх громадян, незважаючи на національну приналежність. В один день, навіть одночасно, в єдиному пориві проходили вулицями своїх міст колони демонстрантів на всьому просторі Радянського Союзу. Українець, росіянин, поляк, єврей, молдаванин та представник інших народів поліетнічної України відчував велику духовну єдність із пролетарем будь-якої союзної республіки, що так само в цей час із плакатом або портретом у руках засвідчував своє захоплення й відданість владі.

Однак, не покладаючись лише на емоційне задоволення, уряд піклувався й про інший вид задоволення — для відчуття справжнього свята населення треба було нагодувати. У 1932 р. Центральна комісія зі святкування 15 річниці Жовтневої революції постановила “НКПостачу та ВУКСу негайно заздалегідь приступити до підготовки видачі робітникам як нормальних пайків, так і додаткових до Жовтневих свят” та “рекомендувати місцевим, кооперативним організаціям широко розгорнути децентралізовані заготівлі, які б дали додаткові ресурси для постачання робітників до Жовтневих свят”²⁸. Готуючись до 16 річниці Жовтня у 1933 р., Урядова комісія на чолі з Петровським постановила “НК Постачання, ВУКС, НК Легпрому і Вукопромраді у триденний термін розробити заходи, що забезпечать безперебійне і більш широке постачання всього населення до Жовтневого святкування продуктами харчування, промтоварами та ширвжитком. НК Постачання та ВУКС вжити заходів до покращення в ці дні робітничого постачання за рахунок білого хліба, м’ясних виробів, не допускаючи черг. Особливо покращити постачання дітей. Було вирішено також дати вказівку “НК Фінансів і Держбанку вжити заходів до ліквідації до Жовтневих днів заборгованості по заробітній платні на промислових підприємствах, колгоспах, МТС, МТМ, а також в закладах, особливо культурно-побутового значення”²⁹. 22 квітня 1934 р. з ініціативи П. Постишева “зادля задоволення підвищеного попиту на різні промтовари та продукти, у зв’язку з наступаючим Міжнародним святом 1 травня, а також з ме-

тою впровадження у побут трудящих Радянських передсвяткових базарів, що забезпечуватимуть не тільки товарне, а й культурно-побутове обслуговування трудящих, на Комунальному ринку м. Харкова відбувся перший передсвятковий базар. Цей захід мав такий успіх, що було вирішено збільшити час його проведення з 3 днів до 8³⁰. В тому ж році до Жовтневих свят такі базари були влаштовані у 30 містах України³¹. У 1935 р., готуючись до 1 травня, ЦК ЛКСМУ постановою від 4 квітня притяг до підготовки і проведення передсвяткових базарів всі обкоми і міськкоми ЛКСМУ³². У 1936 р. з приводу 8 березня, Першого травня, роковин революції, Дня авіації тощо святкова комісія ЦК КП(б)У прийняла рішення “збільшити торгівлю всієї харчової мережі на 2 години”, відзначивши, що “у великих промислових містах продуктивні магазини повинні працювати до другої години ночі, промтоварні — до 22-ї години, на травневі свята чергові магазини працюють цілодобово”, “всім торговим організаціям організувати продаж бутербродів, пиріжків, сосисок, тістечок, яблук, морозива, цигарок у спеціальних павільйонах, тачках, автомобілях, ларьках, обслуговувати демонстрацію і місця загальних гулянь”³³. Спеціальна телеграма № 59/31оп за підписом голови РНК і секретаря ЦК КП(б)У наказувала торговельним організаціям “негайно викинути в магазини, базари, лотки харчові продукти, які є в запасі на базах”³⁴. Отже, справжня організація радянського свята здійснювалась українськими чиновниками з урахуванням усіх факторів, що впливали на думки, настрої і почуття людини.

Таким чином, була вироблена форма масового свята, яка впродовж всього періоду формування тоталітаризму постійно вдосконалювалась і завжди використовувалась як можливість ефективного впливу на суспільство. За допомогою свята влада пояснювала реальність. Свята візуалізували соціальну та ціннісну ієрархію, спрямовували думки в майбутнє — відтворювали омріяний ідеальний світ. Свято не тільки мусило емоційно підбадьорити будівників соціалізму, а й донести певну інформацію до громадян. Не останню чергу в цьому відігравали обов’язкові доповіді та гасла, які містили кон’юнктурні “політично актуальні” вислови. Але головнішим було те, що за допомогою політичного свята була створена “матриця емоційних стереотипів”³⁵,

що формувалась з дитячого садка і була по-кликана закріпити на рівні рефлексів почуття захоплення, відданості й радості, не пов'язані з підключенням інтелектуальних центрів людини. Ефективним методом цього процесу було впровадження в масову свідомість стереотипних понять, які народжували такі ж стереотипні емоції. Пролетаріат, сприймаючи послання влади, мав відчувати гордість, захоплення, емоційне задоволення, класово-чужі елементи — страх, пригніченість духу, бажання “влитися” до нової спільноти. У 1930-х рр. свята перестали бути приватною справою. Вони отримали державне й партійне освячення, стали тотальними, такими, що

мали державну санкцію червоних днів у календарях, що пояснювалось надзвичайним виховним потенціалом свята. Радянське свято спріднювало людей різних національностей, поступово виконуючи важливу функцію гомогенізації суспільства і в той же час задовольняючи його потреби в позитивних емоціях. В українському суспільстві впровадження нової святкової культури стало засобом, який ефективно використовувала влада з метою його трансформації, що полягала насамперед у соціокультурних та ціннісних змінах. Панування у культурі святкування, контроль над символічним простором дозволяли формувати в масовій свідомості вигідну владі картину світу.

Джерела та література

- 1 Некрылова А. Ф. Традиции русской культуры в массовых народных праздниках / А. Ф. Некрылова // Традиционная народная культура: (сб. информ.-аналит. материалов) / Гл. информ.-вычисл. центр [ред. и сост. И. Горбатова]. — М.: ГИВЦ МК РФ, 1995. — 85 с. — С. 15.
- 2 Мазаев А. И. Праздник как социально-художественное явление. Опыт историко-теоретического исследования / А. И. Мазаев. — М.: Наука, 1978. — 392 с.; Руднев В. А. Советские праздники, обряды, ритуалы. Л.: Московский рабочий, 1984. — 142 с.; Немиро О. В город пришел праздник. Из истории художественного оформления советских массовых празднеств / О. Немиро. — Л.: Аврора, 1973. — 111 с.
- 3 Келлер Е. Э. Праздничная культура Петербурга: Очерки истории / Келлер Е. Э. — СПб.: Михайлов, 2001. — 319 с.; Малышева С. Ю. Советская праздничная культура в провинции: пространство, символы, исторические мифы (1917–1927) / С. Ю. Малышева. — Казань: Рутен, 2005. — 398 с.; Дианова Е. В. Советские праздники 1920-х годов и центры традиционной культуры Карелии / Е. Дианова // Рябининские чтения. Материалы научной конференции по изучению народной культуры Русского Севера // http://kizhi.karelia.ru/specialist/pub/library/rjabinin2007/2_ethno/dianova.htm.
- 4 Рольф М. Советские массовые праздники / М. Рольф. — М.: РОССПЭН. — 2009. — 439 с.
- 5 Дмитрієнко М. Ф., Солонська Л. А. Геортологія в системі спеціальних історичних дисциплін: теорія, джерела та методи досліджень / Дмитрієнко М. Ф., Солонська Я. А. // Український історичний журнал. — 2002. — № 3. — С. 34–61. Бутакова Є. Радянські фізкультурні та спортивні свята як об'єкт вивчення геортології: історико-джерелознавче дослідження на фотодокументах 20-х рр. ХХ ст. / Є. Бутакова // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. — Київ: Інститут історії України НАН України, 2006. — № 13. — С. 194–196.
- 6 Державний архів Луганської області. — Ф. 5. — Оп. 1. — Спр. 136. — Арк. 28
- 7 Центральний архів громадських об'єднань України (далі — ЦДАГОУ). — Ф. 1. — Оп. 20. — Спр. 2960. — Арк. 61; Ф. 7. — Оп. 1. — Спр. 783. — Арк. 247 зв.
- 8 Луначарский А. В. О массовых празднествах, эстраде, цирке / А. В. Луначарский: Сб. — М.: Искусство, 1981. — 424 с. — С. 85–86.
- 9 ЦДАГОУ. — Ф. 7. — Оп. 1. — Спр. 783. — Арк. 29, 73, 114, 254.
- 10 ЦДАГОУ. — Ф. 7. — Оп. 1. — Спр. 837. — Арк. 163
- 11 ЦДАГОУ. — Ф. 7. — Оп. 1. — Спр. 783. — Арк. 29, 73, 114, 254; Ф. 7. — Оп. 1. — Спр. 837. — Арк. 245; Ф. 1. — Оп. 20. — Спр. 6836. — Арк. 1
- 12 ЦДАГОУ. — Ф. 7. — Оп. 1. — Спр. 1294. — Арк. 72.
- 13 Шаповалов С. Н. Советские революционные праздники в 1918–1920-е гг. // Теория и практика общественного развития. Исторические науки. Электронное периодическое издание. — 2010. — № 1 // <http://>

- www.teoria-practica.ru/index.php/2010-1/204-2010-03-30-04-36-45/421-sharovalov.
- 14 1 мая в Луганске // Луганская правда. — 1929. — 1 мая. — С. 8.
- 15 1 мая в Луганске // Луганская правда. — 1929. — 1 мая. — С. 8.
- 16 Когда плакал отец // Луганская правда. 1929. — 1929. — 1 мая. — С. 7.
- 17 Гасла першого травня пролунали на всевіт // Дитячий рух. — 1934. — № 8. — С. 1.
- 18 1 мая в Луганске // Луганская правда. — 1929. — 1 мая. — С. 8.
- 19 Гасла першого травня пролунали на всевіт // Дитячий рух. — 1934. — № 8. — С. 1.
- 20 Когда плакал отец // Луганская правда. 1929. — 1929. — 1 мая. — С. 7.
- 21 Як ми святкували перше травня // Піонерія. — 1936. — № 4. — С. 5.
- 22 *Гримайло Я.* Перше травня // Піонерія — 1939. — № 5. — С. 2.
- 23 Гасла першого травня пролунали на всевіт // Дитячий рух. — 1934. — № 8. — С. 2.
- 24 ЦДАГОУ. — Ф. 7. — Оп. 1. — Спр. 1306. — Арк. 15.
- 25 Бесхитростные строки // Луганская правда. — 1929. — 1 мая. — С. 7.
- 26 ЦДАГОУ. — Ф. 7. — Оп. 1. — Спр. 840. — Арк. 6-17.
- 27 Сталинский рабочий. — 1936. — 9 жовтня. — С. 1.
- 28 ЦДАГОУ. — Ф. 7. — Оп. 1. — Спр. 840. — Арк. 11.
- 29 ЦДАГОУ. — Ф. 7. — Оп. 1. — Спр. 840. — Арк. 15.
- 30 ЦДАГОУ. — Ф. 1. — Оп. 20. — Спр. 6574. — Арк. 42-54.
- 31 ЦДАГОУ. — Ф. 1. — Оп. 20. — Спр. 6574., — Арк. 56.
- 32 ЦДАГОУ. — Ф. 7. — Оп. 12. — Спр. 704. — Арк. 2.
- 33 ЦДАГОУ. — Ф. 1. — Оп. 20. — Спр. 6836. — Арк. 8.
- 34 ЦДАГОУ. — Ф. 1. — Оп. 20. — Спр. 6836. — Арк. 9.
- 35 *Щербинин А. И.* Тоталитарная индоктринация: у истоков системы. Политические праздники и игры / А. И. Щербинин // Политические исследования. — 1998. — № 5. — С. 79-96.

Нани Гогохия

Культура массовых праздников и украинское общество в 1930-х годах

В статье анализируется содержание и функции советской культуры массовых праздников периода тоталитаризма и их влияние на украинское общество 1930-х годов.

Ключевые слова: тоталитаризм, советские массовые праздники, культура празднования, символика праздника, советская обрядность.

Nani Gogokhiya

Culture of the mass holidays and Ukrainian society 1930th.

Becoming soviet culture of mass time holidays of totalitarianism and their influence are analyzed in Ukrainian society 1920-1930th.

Key words: the totalitarianism, mass holidays, festive culture, soviet rite.

